

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дин Николай Жечев за трудовете на доц. д-р Пламен Митев, кандидат в конкурса за професор по история на Българското възраждане в Историческия факултет на Софийския Университет „Св. Климент Охридски”

На обявения конкурс (ДВ, бр. 96/ 06.12.2012 г.) за професор по професионално направление 2.2. История и археология (история на Българското възраждане) в Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски” се е явил само един кандидат – доц. д-р Пламен Димитров Митев.

Пламен Митев завършва специалност история през 1981 г., а от следващата година е докторант в Историческия факултет. Повече от три десетилетия неговата професионална дейност е непосредствено свързана с Историческия факултет, където той успешно защитава дисертационен труд, бил е асистент, старши и главен асистент, а от 1998 г. е избран за доцент. През тези години той е водил упражнения и е чел лекционни курсове на студенти от редовно и задочно обучение (бакалаври и магистри), ръководил е дипломанти и докторанти, участвал е активно в много национални и международни научни конференции, конгреси, симпозиуми и пр. Избран е за зам. декан, а понастоящем е декан на Историческия факултет при СУ.

На конкурса Пл. Митев се явява със значима по обем, широка по тематика и високо стойностна научно-изследователска продукция. Тя се състои от няколко монографии, над 70 научни студии, статии и рецензии, както и от десетина учебници и учебни пособия за средни и висши учебни заведения, в които той е автор или съавтор.

Първите научни публикации на Пламен Митев са от края на 80-те години на миналото столетие и са посветени предимно на стопанската история на българските земи през XVII и XVIII в. Такива са изследванията за търговията на Холандия и Франция с българските земи и др. Но заниманията на кандидата с тази проблематика не прекъсват, макар да не стоят в центъра на изследванията му през следващите години. Това се вижда от по-късните му проучвания както за Нежинското търговско братство през XVIII в.; за държавната регламентация на градското стопанство и за панаирната търговия в българските земи през XVIII в., така и от публикациите му за разпространението на търговските сдружения в практиката на българските предприемачи от края на XVIII и началото на XIX в. и за търговското сътрудничество между известните букурещки дейци братя Мустакови и хаджи Христо от Габрово.

Постепенно акцентът в изследванията на доц. Пл. Митев се насочва към проблемите на българското националноосвободително движение през третата

четвърт на XIX в., както и върху някои въпроси от общественото и културно развитие на възрожденските българи. В тази насока следва да се открие преди всичко голямото му монографично изследване „Българският революционен комитет 1875”, (издадено през 1998 г. – 280 печ.стр.), - засега най-обстойното и богато документирано проучване на сложния и противоречив път на българското революционно освободително движение през бурната 1875 г. То е направено от автора със стремеж както за „критичен прочит на огромния масив от публикации по тази тема”, така и за „коректно дистанциране от съществуващите в родната ни историопис митологеми и романтични предразсъдъци” (с. 11).

Изследванията на Пламен Митев върху революционното движение третираат и някои въпроси около идейното и организационно състояние на БРЦК през 1873 г.; дискуссионни въпроси около комитетското дело през 1873-1874 г.; подготвяната комитетска жалба до великите сили през 1873 г., събранието на БРЦК от 26 декември 1874 г.; „Наредата...” на В. Левски като проекция на бъдещото конституционно управление на България и др., в това число и американския модел в идейните платформи на българското националнореволюционно движение.

Наред с това авторът е обнародвал и отделни изследвания, осветляващи различни страни от личността, идеите и делото на някои от най-изтъкнатите идеолози и ръководители на българската национална революция като Любен Каравелов, Васил Левски, Христо Ботйов. Те засягат както идейни и личностни оценки и характеристики за тези дейци, така и въпроси за взаимоотношенията им в конкретни исторически обстоятелства и моменти, анализ на историографската книжнина за тях и пр. Той не избягва да разисква и по някои, отново възобновени в последните години дискуссионни въпроси, като този за предателството и залавянето на Васил Левски и др.

Не малка част от публикациите на кандидата разглеждат приноса и ролята на мнозина дейци на освободителната борба като Панайот Хитов, Атанас Узунов, Георги Бенковски, Дончо Фесчията, Трифон Панов, Тодор Ковачев, Павел Бобеков, Мирчо Попов, Йордан Кършовски и др. В случая трябва да се подчертае, че някои от тези дейци за пръв път стават предмет на специално внимание в историографията с проучванията на Пл. Митев и на приведените от него факти и обстоятелства около тяхната личност и дейност. Тези приноси несъмнено обогатяват познанията ни за някои страници от развоя на националноосвободителното движение.

Но изследователските дирения на доц. Митев в тази проблематика не се ограничават хронологически в последното десетилетие преди Освобождението. Той проявява траен интерес и към някои аспекти от историята на големите въстанически брожения в Северозападна България през 1850 г. В тази тема го занимават преди всичко дискуссионни и нерешени въпроси като този за името на въстанието, за ролята на сръбския фактор, за целите на организаторите му, за

тактиката и териториалния му обхват и т. н. Пл. Митев е автор и на проучване за Средоточното българско попечителство в Букурещ, за ролята на Николай Палаузов по време на Кримската война, а така също и на публикации разкриващи наченките на идеите за парламентаризъм в българското общество преди Освобождението.

Посочените до тук теми обаче не изчерпват широката изследователска палитра на историка Пл. Митев. Той е автор и на публикации, посветени на отражението на битката при Никопол от 1396 г. в историческото съзнание на възрожденските българи, на някои дискуссионни въпроси от ранната история на Българската екзархия и за Привременния съвет към нея; за Зографския манастир, за влашкото население в Пещерско през периода на османското владичество, за създаването и дейността на Търновската болница „Св. Козма и Дамян” и др.

Доц. Пламен Митев проявява значим интерес и към съществени аспекти от обществено-културното и образователно дело на възрожденските българи и връзките му с външния свят. В тази насока следва да се отбележи най-вече проучването му за проникването на протестантската пропаганда и създаването на нейните мисии и станции в българските земи през XIX в. В него е осветлена ролята на протестантските мисионери за превеждането и отпечатването на Библията на новобългарски език и в развитието на просветното дело сред възрожденските българи, евангелската им пропаганда в различните региони, антипротестантските реакции и прояви от страна на православната църква и по места, както и приноса им в църковно-националната борба и в защита на българската кауза през 1876 г. и изобщо по време на Източната криза в навечерието на Освобождението. Присъствието и дейността на американските протестантски мисионери в българските земи е разгледано от автора „като съставна част от една по-широкообхватна, общобалканска политика, следвана както от мисиите в Османската империя, така и от самия Американски съвет в Бостон” (с.35). Това обзорно изследване, което е може би най-пространното в българската историческа книжнина по тази проблематика, е дял първи от големия монографичен труд „Докосвания до Америка (XIX – началото на XX век)”, написан съвместно с проф. Ив. Илчев и издаден през 2003 г. в обем от 536 страници голям формат.

На обществено-културни и просветни теми са и други публикации на кандидата като например за благотворителната дейност на абаджийския еснаф в Пловдив в началото на XIX в.; за това как българите участваха и оцениха Виенското международно изложение през 1873 г.; по някои въпроси, свързани с българския периодичен печат в Браила до Освобождението; за ролята на „Цариградски вестник” по време на Кримската война и др. Не убягват от изследователския му поглед и въпросите за националните ценности и националните интереси през възрожденската епоха.

В полезрението на учения-историк Пл. Митев е отделено сериозно внимание и на историографската тематика. В няколко свои публикации той анализира

обзорно направеното досега от българската историопис по важни аспекти от историческото развитие през Възраждането, отчитайки допуснати грешки и недостатъци и набелязва спорни или недостатъчно проучени въпроси, които чакат своето обективно и многоаспектно изследване в бъдеще. Прочее Пл. Митев е сред малцината съвременни професионални историци, занимаващи се с възрожденска тематика, който авторитетно и с вещина се наема да разкрие общото състояние на съвременната и по-ранна възрожденска историография, да посочи нейни слабости и да очертае някои важни нейни задачи. И наред с това дава отпор на ширещите се в масовия печат, в електронните издания и в глобалната информационна мрежа грешки, изопачавания и т.н. на процеси, събития и личности от Възраждането (вж например „Българското възраждане (историографски бележки, 2006 г.) Много дискуссионни въпроси се повдигат и твърде критични оценки се дават и в статиите му, посветени на историографските проблеми на Априлското въстание от 1876 г. и на Руско-турската война от 1877/1878 г. (обнародвани през 2005 и 2006 г.)

Ерудираният и критичен научен почерк на доц. Пл. Митев се откроява и в лекционния му курс „Българското възраждане” (претърпял в 2012 г. ново издание, в обем от 210 страници). Удачно структуриран, в него са обобщени и осмислени схващанията на автора за основните процеси, събития и личности, съпътстващи и олицетворяващи този толкова важен период от историята на българския народ.

Привършвайки твърде краткия обзор на най-съществените въпроси и теми, предмет на научно изследователската продукция на Пл. Митев трябва да прибавим тук и неговите рецензии за различни конкретни научни издания, както и големия брой учебници и учебни пособия (сборници с подобрени документални източници,, тестове, исторически хроники и др.), предназначени за ученици и студенти, в написването и съставянето на които е участвал и доц. Митев. Наред с това необходимо е да се изтъкне и обстоятелството, че той е автор и на редица научно популярни статии в печата, на много интервюта по въпроси от българската история; че участва активно в работата на обществено-културни организации и институции като авторитетен представител на съвременната ни историческа наука.

Направеният до тук преглед ни показва убедително, че кандидатът се явява на обявения конкурс за професор със значителна по обем и разнообразна по тематика научна продукция, написана на ясен и разбираем език и стил. И което е особено важно в случая, тази продукция, според мен, е на високо научно равнище, както по богатството на издирените и умело оползотворени документални източници, така и по подчертания критичен анализ и многоаспектно интерпретиране на разглежданата проблематика. С което той прави несъмнен принос за по-пълното и обективно проучване на редица въпроси от възрожденската ни история.

Ако се опитаме да резюмираме накратко някои характерни черти в научната дейност на доц. Пламен Митев и особеностите на неговия

изследователски „почерк”, според мен би следвало да се отбележи най-вече следното:

- по проблемите на Българското възраждане Пл. Митев подхожда комплексно, има цялостен, многостранен поглед върху епохата, изграден върху много доброто познаване и оползотворяване на изворите и на специалната литература, както и модерна, на високо научно ниво визия при осветляване на историческите процеси, събития и личности;

- изследванията му носят подчертано критична нагласа към редица тези, схващания, мнения и пр., битуващи в досегашната научна и популярна историческа книжнина. Проявява научна вискателност към себе си и към другите и се стреми да надмогне, да преодолее, казано с неговите думи, ония „устойчиви митологеми, които не ни позволяват да погледнем на миналото от дистанцията на времето по-трезво, по-обективно, по-премерено”, както и да излезе „извън общоналожените през годините калъпи, по които родната историопис реконструира по-ярките изяви и дейци на освободителното дело”;

- в работата си демонстрира своеобразен изследователски „нюх” към нови, неразработвани досега или недостатъчно изяснени теми, както и към такива, по които в историографията има различни, често пъти противоположни становища и полага усилия да каже своя „дума”, да даде определен принос в изясняването им; има също „усет” към детайла и умението да включва в научен оборот и да осветлява negliжирани до сега страни и подробности от битието и борбите на възрожденските българи.

Положителните качества на учения-историк доц. д-р Пламен Митев и високото научно равнище на значимата по обем и широка по тематика негова научно изследователска продукция естествено го правят един от най-изявените и авторитетни съвременни изследователи и интерпретатори на историята на Българското възраждане. Заедно с дългогодишната му университетска преподавателска дейност те дават категорично основание той да бъде избран за професор в Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски”. Дори трябва да добавя, че този избор е закъснял.

Като давам висока оценка на научното творчество на доц. Пл. Митев следва да отбележа, че по някои въпроси, които той разглежда в публикациите си не споделям или не намирам за достатъчно убедителни твърденията и оценките му. Като неприсъщи на неговия спокоен и толерантен тон оценявам и някои отделни изрази и квалификации, срещащи се в изложението му. Но както е добре известно, различията в оценки, становища и позиции при научно-изследователската работа са нещо съвсем естествено и необходимо.

В заключение отново потвърждавам положителното си мнение за научно изследователската и преподавателска дейност на доц. д-р Пламен Димитров Митев. Ето защо с пълна убеденост ще гласувам за избирането му за професор към

Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски”.
Призовавам и останалите членове на почитаемото жури да направят същото.

София, 25 март 2013 г.

Рецензент: проф. дин Н. Жечев